

**Muzeum Miejskie
w Tychach**

43-100 Tychy, pl. Wolności 1
tel. +48 32 327 18 20-22
promocja@muzeum.tychy.pl
www.muzeum.tychy.pl

Tychy, 11 grudnia 2024
D.071.28.2024

Grzegorz Gwóźdź
Przewodniczący Komisji Oświaty,
Kultury i Sportu
Rada Miasta Tychy

Stanowny Panie Przewodniczący,

w związku z najbliższym posiedzeniem Komisji Oświaty, Kultury i Sportu przesyłam Panu materiały dotyczące procesów digitalizacji w Muzeum Miejskim w Tychach.

Podczas naszego spotkania przedstawię także podsumowanie 3. letniego procesu pracy nad cyfrowymi albumami architektów Hanny Adamczewskiej-Wejchert i Kazimierza Wejcherta z lat 1948-1994.

Zapraszam serdecznie

DYREKTOR
MUZEUM MIEJSKIEGO
W TYCHACH

Aleksandra Matuszczyk
Aleksandra Matuszczyk

Muzeum Miejskie w Tychach

Procesy digitalizacyjne 2016-2024

Muzeum aplikuje o środki do MKiDN na cyfryzację wybranych muzealiów.

W ramach projektów tematycznych w ostatnich latach Muzeum otrzymało dotacje w ramach programów operacyjnych „Kultura Cyfrowa” oraz „Wspieranie działań muzealnych”

2016

digitalizacja ok. 4,5 tysiąca negatywów i fotografii pozytywowych Zygmunta Kubskiego

kolekcja prezentowana na stronie: <https://muzeum.tychy.pl/wirtualne/zygmunt-kubski>

Prezentowany zespół archiwaliów to dorobek fotoamatora Zygmunta Kubskiego (1921–2008), który swą fotograficzną działalność rozpoczął w połowie lat 50. XX wieku, chwilę przed zamieszkaniem w Tychach. Pracując w kolejno zmieniających się przedsiębiorstwach budowlanych, które wznosiły tzw. Nowe Tychy, przez ponad 30 lat podglądał i uwieczniał ogromny plac budowy oraz toczące się wokół życie codzienne mieszkanki i mieszkańców miasta. Zwracając uwagę na detale techniczne, nowatorskie rozwiązania (prefabrykaty), jak i na ważne osobistości związane z ówczesnym programem politycznym PZPR, stworzył zbiór o wartości dokumentalnej i artystycznej. Z jednej strony fotografie te mogą być obrazowym potwierdzeniem i zaspokojeniem pewnych wyobrażeń o potrzebnym regionowi mieście. Z drugiej – na fotografiach obserwujemy spacerujących bezimiennych, którzy, kierowani indywidualnym impulsem, pomiędzy małymi mieszkaniami pachnącymi jeszcze farbą, zmierzają w nieznanym celu przed siebie, przeżywając swoje indywidualne historie. Tak, na załamaniu tego, co spreparowane i co prywatne, dzięki wszędobylskości autora, zarysowuje się zbiór wyjątkowy, który udostępnia swoją pamięć nie tylko o tym, co ogólne ale i o tym, co zdarzyło się za kulisami. W tak proponowanym ujęciu gubić może się nieco masowa prezentacja społeczeństwa, jego ideologiczno-polityczne rozterki i osobliwa „egzotyka” PRL-u. Na pierwszy plan wychodzi cierpliwość fotografa w oczekiwaniu na przechodnia, w której, dla ukazania proporcji i ożywienia otoczenia, Zygmunt Kubski dopuszczał się niemalże budowniczego aktu kreacji. Wystarczy zauważyć powtarzającą się w kadrach sylwetkę nienagannie przechadzającego się między zbożem a stalowymi żurawiami mężczyzny, również dzierżącego w ręce aparat. Czy fotografowanie samego krajobrazu, który przechodził tak liczne przemiany nie wystarczyło do oswojenia się z przestrzenią? Czemu w całym architektonicznym zachwycie służyć ma ukazanie człowieka? Czy jest to zapis na swój sposób autobiograficzny, w którym autor ujawnia się tak, jak ujawnia się fotografowany przez niego obiekt? Zbiór pełen jest pytań. Przeglądając go, warto przyjrzeć się temu, co do siebie podobne, co od siebie różne, a co ukryte w przeciętności dnia codziennego.

Zygmunt Kubski (1921–2008) – fotograf, amator. Wywodził się z majątku ziemskiego Winnica w wielkopolskim Trzemesznie (w czasie wojny zajęty przez wojsko niemieckie, po wojnie rozparcelowanym). Po utracie ziemi przeniósł się do Szczecina, gdzie podjął pracę w Centrali Materiałów Budowlanych. Tam po raz pierwszy zetknął się z budownictwem, tam też poznał Annę Sklepińską (przybyłą spod Lwowa), z którą wziął ślub w 1949 roku. Następnie zatrudnił się w Przedsiębiorstwie Budownictwa Miejskiego, które w 1954 roku skierowało go do budowy Tychów w ramach powołanego Zjednoczenia Budownictwa Miejskiego – Nowe Tychy. Początkowo pracował jako dyspozytor w ZBM, a na początku lat

60. został kierownikiem Międzyzakładowego Klubu Techniki i Racjonalizacji. Fotografował budujące się miasto – dokumentował etapy budowy miasta, powstawanie osiedli B, C, D, E, F, M, N i O, technologię budowy, m.in. system 540 i W-70, obiekty zaplecza poligonowego, budowlanego, bazę transportową, sprzęt budowlany, miasteczko barakowe oraz zagospodarowanie terenu i nowoczesną architekturę. Rejestrował organizację życia społecznego mieszkańców, wydarzenia i zjawiska kulturalne. Zmarł w Tychach. W zbiorach Muzeum Miejskiego w Tychach zachował się bogaty zbiór jego fotografii z lat 1954–1980.

2016

digitalizacja 305 barwnych diapozytywów Stanisława Gadomskiego;

kolekcja prezentowana na stronie: <https://muzeum.tychy.pl/wirtualne/stanislaw-gadomski/> oraz w wydawnictwie „Polski strój ludowy ze śląskim suplementem”

Prezentowany zbiór obejmuje fotografie Stanisława Gadomskiego (1929–2013) z cyklu „Polskie stroje ludowe”. Wykonane w technice barwnego diapozytywu, publikowane były w latach 1979–1981 na ostatniej stronie okładki tygodnika „Panorama”. W 99 numerach przedstawiono ponad 200 modeli strojów z różnych regionów Polski. Zdjęcia powstały we współpracy z etnografami i kustoszami muzealnych kolekcji, odpowiedzialnymi za zestawienie poszczególnych elementów strojów, oraz z członkami zespołów folklorystycznych i osobami prywatnymi, od których część ubiorów wypożyczono. Fotograf ukazał modelki i modeli w kontekście kulturowym i pejzażu charakterystycznym dla okolicy, w której dany strój występował.

O ile jednak „Panorama”, a potem dwa albumy – „Strój ludowy w Polsce” wydany w 1994 roku przez Fundację Kultury Wsi oraz „Polski strój ludowy ze śląskim suplementem” wydany w 2016 roku przez Muzeum Miejskie w Tychach – bazowały na wyborze zdjęć Stanisława Gadomskiego, o tyle wirtualne zbiory prezentują ponad 200 fotografii, będących jedynie wybranym fragmentem wszystkich diapozytywów przekazanych Muzeum przez autora w 2013 roku, w liczbie ponad 800.

Fotografie przedstawiają różnorodność strojów ludowych poszczególnych ziem historycznych. Ich odmienność pozwala zauważać granice regionów i subregionów kulturowych. I odwrotnie – granice historycznie ukształtowanych obszarów tłumaczą występowanie na danym terenie stroju ludowego różniącego się od noszonego na ziemiach sąsiednich. Opisy fotografii opracowano na podstawie tekstów Marii Lipok-Bierwiazzonek zamieszczonych w książce „Polski strój ludowy ze śląskim suplementem” oraz tekstów opublikowanych na łamach „Panoramy” w latach, gdy Stanisław Gadomski realizował swój cykl zdjęć. Zdjęcia prezentują stroje z kolekcji: Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, Muzeum Etnograficznego w Krakowie, Muzeum Etnograficznego w Toruniu, Muzeum Etnograficznego w Warszawie, Muzeum Etnograficznego we Wrocławiu, Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu, Muzeum Narodowego w Kielcach, Muzeum Narodowego w Poznaniu, Muzeum Narodowego w Warszawie (o. Łowicz), Muzeum Okręgowego w Lesznie, Muzeum Okręgowego w Lublinie, Muzeum Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim, Muzeum Regionalnego w Myślenicach, Muzeum Śląska Opolskiego, Muzeum w Raciborzu, Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim, Muzeum Ziemi Kaliskiej, Muzeum Ziemi Rawickiej w Rawiczu, Muzeum Ziemi Wieluńskiej, Okręgowego Muzeum w Częstochowie, Okręgowego Muzeum w Rzeszowie, Okręgowego Muzeum w Sandomierzu, Okręgowego Muzeum w Sieradzu, ponadto ze zbiorów prywatnych rodziny Haniaczyków oraz z zasobów Zespołu folklorystycznego z Kcyni, Zespołu Pieśni i Tańca „Pszczyna”, Zespołu Pieśni i Tańca Ziemi Cieszyńskiej w Cieszynie, Zespołu Wilamowice, Zespołu

regionalnego „Gorce”, Zespołu regionalnego „Wisieloki” z Szymanowic oraz Zespołu regionalnego z Istebnej.

Stanisław Gadomski urodził się w 1929 roku w Sosnowcu. Lata swojego dzieciństwa, a zarazem okres przedwojenny, spędził w miejscowości Brzeziny Śląskie. W czasie hitlerowskiej okupacji, mieszkając w podwarszawskim Milanówku, czynnie angażował się w działalność „Szarych Szeregów”, będąc ich członkiem. Po zakończeniu działań wojennych wrócił ponownie do rodzinnego Sosnowca, gdzie rozpoczął naukę w Gimnazjum im. Stanisława Staszica. Do egzaminu dojrzałości przystąpił w Krakowie, a dalszą edukację kontynuował w studium historii sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim, a także w Akademii Sztuk Pięknych. Dyplom uzyskał w 1954 roku.

Stanisław Gadomski był przede wszystkim artystą: grafikiem, fotografem, reportażystą. Przez około 60 lat swej pracy zawodowej oraz twórczej zajmował się fotografią, specjalizując się szczególnie w dokumentowaniu polskiego folkloru. Jego najstarsze zdjęcia pochodzą z lat 50. XX wieku i ilustrują między innymi kulturę ludową występującą w okolicy Spisza. Artysta w 2012 roku przekazał Muzeum Miejskiemu w Tychach część swojej autorskiej kolekcji, co szczególnie mocno i już na zawsze związało go z tą instytucją.

Przekazane w darze materiały, prócz fotografii polskich strojów ludowych, zawierają fotograficzne cykle z podróży po Europie. Najwcześniejszy, z 1964 roku, ukazuje francuską stolicę. Także kolejne, pochodzące w większości z lat 70., 80. i 90., doskonale oddają charakter miejsc, w których zostały wykonane. Są to miasta włoskie, takie jak: Rzym, Florencja, Siena, Wenecja, a także holenderskie, gdzie Stanisław Gadomski udał w latach 1972 i 1975. Dwukrotna fotograficzna podróż zaowocowała kolekcją prawie 500 fotografii. Lata 70. to również cykl fotografii wykonanych w Bułgarii oraz na Węgrzech, przedstawiających Słoneczny Brzeg, Warnę, Budapeszt, Esztergom, Győr oraz Tihany – w sumie około 400 zdjęć. Z lat 80. i 90. XX wieku pochodzi ponad 200 fotografii dokumentujących architekturę miast oraz zabytki Egiptu, z charakterystycznymi dla Kairu, Aleksandrii i Luksoru miejscami. Podczas dwukrotnej podróży – w 1968 i 1970 roku – po krajach byłej Jugosławii fotograf wykonał około 350 zdjęć, przedstawiających tamtejsze miasta: Zadar, Rijekę, Szybenik, Trogir, Split, Dubrovnik, Mostar, Kotor, Budwę i wiele innych.

Artysta na ponad 400 fotografiach uwiecznił także drewniane kościoły, ich wnętrza oraz rozliczne kapliczki byłego woj. katowickiego. Stanisław Gadomski współtworzył, wraz z wieloma znanymi i cenionymi etnografami, historykami, socjologami liczne publikacje naukowe, w których znalazły się jego fotografie, nadając dziełom niezwykle barwny i wyrazisty charakter. Swój dorobek artystyczny przedstawiał na indywidualnych wystawach już od lat 60. XX wieku. Dzięki swojej pracy fotoreporterskiej w czasopiśmie „Panorama”, a także w „Trybunie Robotniczej” uważany był za ulubionego fotografa wojewody Jerzego Ziętka, którego utrwalił na wielu fotografiach.

Stanisław Gadomski zmarł 4 lipca 2013 roku w Katowicach. Został pochowany 9 sierpnia na cmentarzu w Katowicach-Dębie. Już po jego śmierci, w 2016 roku podjęto się zadania niezwykle trudnego, wieloetapowego, mierząc się z częścią przekazanej przez niego spuścizny. W ramach współpracy Muzeum Miejskiego w Tychach z fotografką Barbarą Kubską powstała książka pt. „Polski strój ludowy ze śląskim suplementem w fotografii Stanisława Gadomskiego i Barbary Kubskiej”. Szerokich opisów strojów przedstawionych na fotografiach dokonała etnografka dr Maria Lipok-Bierwiaczonek. Suplementem zaś są fotografie strojów m.in. z okolic Bytomia, Kęt, Olesna, Opola, Piekar Śląskich, Pszczyny, Raciborza, Wilamowic oraz Beskidu śląskiego i żywieckiego, wykonane przez Barbarę

Kubską. W połączeniu z fotografiami Stanisława Gadomskiego tworzą spójną całość, nierozzerwalnie ze sobą związaną.

2018-2019

digitalizacja negatywów oraz fotografii pozytywowych autorów dokumentujących budowę miasta – Michała Cały, Andrzeja Czyżewskiego, Stanisława Kasperowicza, Ireneusza Kaźmierczaka, Zygmunta Kubskiego, i Marka Nowickiego, Krzysztofa Pileckiego i Zygmunta Wieczorka – razem 527 muzealiów

kolekcja prezentowana na stronie: www.abc.tychy.pl

Ośmiu fotografów, dziewięćset zdjęć i blisko czterdzieści lat historii tyskiej architektury – to projekt, zrealizowany przez Muzeum Miejskie w Tychach we współpracy z Fundacją Kultura Obrazu. Projekt bada związki fotografii i topografii, a zgromadzone w kolekcji zdjęcia traktuje jak dane wizualne. Zbiór fotografii z lat 1951–1989 zaprezentowany w formie mapy pozwala eksplorować, w jaki sposób miasto rozwijało się w myśl ówczesnych koncepcji architektonicznych, założeń urbanistycznych i wytycznych estetycznych. Jak budynki, mała architektura, rzeźby czy zieleń miejska stały się znaczącymi elementami krajobrazu, także społecznego. Zachęca też do poszukiwań na własnym podwórku: jak przebiega proces zagospodarowania przestrzennego w czasie, jak architektura kształtuje wspólnoty miejskie, jakich informacji dostarcza fotografia?

Charakterystyka zasobu

Zdjęcia udostępnione na stronie internetowej tworzą osiem autorskich kolekcji fotografii ze zbiorów Muzeum Miejskiego w Tychach:

1. Stanisława Kasperowicza (daty urodzenia i śmierci nieznane): 82 zdjęcia z lat 50.–60. XX
2. Zygmunta Kubskiego (1921–2008): 510 zdjęć z lat 50.–60. XX w.
3. Andrzeja Czyżewskiego (1930–2016): 112 zdjęć z lat 50.–70. XX w.
4. Marka Nowickiego (ur. 1935): 55 zdjęć z lat 50.–60. XX w.
5. Zygmunta Wieczorka (1938–2022): 11 zdjęć z lat 70.–80. XX w.
6. Michała Cały (ur. 1948): 35 zdjęć z lat 70.–80. XX w.
7. Krzysztofa Pileckiego (ur. 1958): 25 zdjęcia z lat 70.–80. XX w.
8. Ireneusza Kaźmierczaka (ur. 1955): 70 zdjęć z lat 80. XX w.

Dokumentują budowę i rozwój miasta Tychy od roku 1951, kiedy nadano gminie prawa miejskie oraz kiedy na terenach wiejskich zaczęło powstawać pierwsze osiedle A – zgodnie ze sztuką realnego socjalizmu, według koncepcji opracowanej przez architekta Tadeusza Teodorowicza-Todorowskiego. Przedstawiają rozbudowę miasta w latach 50., 60., 70. i 80. XX w. na podstawie koncepcji urbanistycznej generalnego projektanta Kazimierza Wejcherta i architektów działających w Miastoprojekcie oraz artystów plastyków. Ilustrują stopniowe wprowadzanie w budownictwie technologii uprzemysłowionych (pierwsza prefabrykacja), wdrażanie nowych systemów 540 i W-70. Pozwalają odczuć atmosferę życia w młodym, rozwijającym się mieście.

Fotografie w ujęciu artystycznym prezentują nie tylko architekturę, ale także mieszkańców na ulicach, zabawy dzieci na podwórkach i placach budowy, przypadkowe zdarzenia i scenki rodzajowe, wydarzenia kulturalne i uroczystości organizowane przez władze miasta.

Cykle zdjęć reporterskich przedstawiają obrzędy religijne, pochody pierwszomajowe, Tyskie Spotkania Młodości, koncerty, festyny, imprezy na stadionie, lodowisku i w ośrodku wypoczynkowym w Paprocanych.

Wybrany zbiór tworzy wielowarstwowy obraz miasta z lat 1951–1989. Fotografie pozyskane od autorów to przede wszystkim negatywy czarno-białe (octan celulozy lub azotan celulozy) i

w mniejszym stopniu pozytywy (odbitki na papierze fotograficznym), które opracowano i poddano procesowi digitalizacji.

2022-2023

digitalizacja fotografii pozytywowych twórców Tyskiego Klubu Fotograficznego KRON – Tadeusza Kluby, Krzysztofa Pileckiego, Mieczysława Wielomskiego – razem 100 muzealiów

Wybór fotografii prezentowany w monografii KRONU dostępnej na stronie:
<https://muzeum.tychy.pl/produkt/tyski-klub-fotograficzny-kron-slask-1978-1983-pdf/>

2022-2024

Cyfrowe albumy Hanny Adamczewskiej-Wejchert i Kazimierza Wejcherta; 1948–1994.
Kolekcja będzie prezentowana na stronie: www.muzeum.tychy.pl/wirtualnezbiorzy.
Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego. Całkowita wartość projektu: 226 600 zł; środki własne: 163 600 zł; dofinansowanie: 63 000 zł

Projekt realizowany w latach 2022–2024 obejmował digitalizację, opracowanie i udostępnienie na stronie internetowej muzeum 36 albumów z lat 1948–1994 wykonanych przez Hannę Adamczewską-Wejchert (1920–1996) i Kazimierza Wejcherta (1912–1993). To ok. 4 500 stron stanowiących spuściznę po generalnych projektantach Tychów.

Zasób zawiera materiał biograficzny, faktograficzny i ikonograficzny, m.in.: rysunki architektoniczne, plany sytuacyjne, mapy, fotografie rodzinne / z życia zawodowego, wycinki prasowe, korespondencję prywatną / służbową, notatki, dokumenty związane z pracą w tyskim Miastoprojekcie czy na Politechnice Warszawskiej. W skali lokalnej archiwalia związane są z historią Tychów, w szerszej perspektywie odnoszą się do historii polskiej architektury i urbanistyki oraz powojennej odbudowy kraju.

Zbiór ten ma duże znaczenie dla tyszanek i tyszan. Tychy były życiowym projektem Wejchertów – zostały zaprojektowane przez tę parę architektów, którzy w 1952 roku wygrali konkurs na generalną koncepcję nowego miasta. Wątkiem przewijającym się przez wszystkie albumy jest planowanie, budowa i rozbudowa Tychów.

